

Булах К., Бутенко В. Використання нетрадиційних технік зображувальної діяльності в сучасному закладі дошкільної освіти. *Дошкільна освіта: від традицій до інновацій: збірник наукових статей студентів, магістрантів та молодих науковців*. Суми: ФОП Цьома С.П., 2022. С. 11–16.

Катерина Булах, Віта Бутенко

Сумський державний педагогічний університет

імені А.С.Макаренка

ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ТЕХНІК ЗОБРАЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНОМУ ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті здійснено класифікацію груп нетрадиційних технік зображувальної діяльності; визначено методи роботи дітей дошкільного віку з різними матеріалами; розкрито функції, етапи, форми роботи по використанню нетрадиційних технік зображувальної діяльності в сучасному закладі дошкільної освіти.

Ключові слова: *нетрадиційні техніки зображувальної діяльності; заклад дошкільної освіти.*

Постановка проблеми. Одним із актуальних завдань національної дошкільної освіти є формування гармонійно розвиненої творчої особистості – її природних нахилів, обдарувань, здібностей, уяви, фантазії тощо. Нетрадиційні засоби малювання значною мірою впливають на розвиток художнього смаку дітей дошкільного віку і є однією із складових частин загального процесу виховання. Тому варто періодично ознайомлювати їх з неординарними методами зображення предметів на основі різних матеріалів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дає підстави стверджувати, що аспект пошуку найбільш ефективних шляхів організації життя дітей таким чином, щоб вони змогли реалізувати власні фантазії, пізнавальну і творчу активність є предметом пильної уваги багатьох дослідників: Г. Давидова,

М. Демчук, Т. Журавко, О. Опалюк, В. Полякова, В. Рогозіна, Н. Скрипка, Г. Сухорукова та ін. Вважаємо за доцільне систематизування особливостей використання нетрадиційних технік зображувальної діяльності в сучасному закладі дошкільної освіти.

Мета статті: розкрити особливості використання нетрадиційних технік зображувальної діяльності в сучасному закладі дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Зображувальна діяльність нетрадиційним прийомом – це цікава діяльність, яка дивує, захоплює дітей і приваблює їх тим, що ці способи дозволяють швидко здобути бажаний результат, якого за допомогою звичайної техніки дуже важко досягти. Використовуючи нетрадиційні техніки, педагог реалізує завдання, визначені в програмі розвитку дітей дошкільного віку «Я у Світі» [5]: сприяти розвитку творчих здібностей дітей засобами образотворчого мистецтва з використанням нетрадиційних технік; розширювати уявлення дітей про нетрадиційні техніки зображувальної діяльності; виявляти і розвивати творчий потенціал кожної дитини; формувати інтерес до зображувальної діяльності та нетрадиційних технік; розвивати здатність бачити світ очима художників, помічати і творити красу; формувати естетичне ставлення до навколишньої дійсності.

Для забезпечення досягнення успіхів по виконанню цих завдань можна використовувати нетрадиційні техніки зображувальної діяльності, які доступні й не складні для дітей дошкільного віку. Для зручності у класифікації нетрадиційних технік вважаємо за необхідне їх систематизацію у групи, де дитина використовує як інструмент:

- *власне тіло* (малювання пальчиком, ребром долоньки, кулачком, долонькою, ступнею);
- *різноманітне обладнання* (соску, зім'яті серветки, зім'ятий целофан, зім'ятий папір, квачик із тканини, ватні палички, пір'я, зубна щітка, помазок для бриття, рельєфний картон, жорсткий напівсухий пензлик, поролон, нитки, піпетка);

- *різноманітні фони* (малювання по склу, по дзеркалу, на клейонці, на піску, на молоці, на зволоженому папері, на зім'ятому папері, тиснення на фользі, на целофані, на файлах, на тканині, на пір'ї, диски, платівки);
- *штампи* (з овочів, з макаронів, відбитки листям, квіточками, гілочками, пробками, губкою);
- *матеріали для нанесення на фон* (молоко, кава, чай, вижимка фруктів, вітражні фарби; мильні бульбашки, свічка, воскові крейдочки, сіль, піна для бриття, пластилін).

Цікавими для дітей є методи роботи з різними матеріалами, яким науковці і практики дали специфічні назви: ляпкографія, ляпкографія з трубочкою, пуантилізм, монотипія, розмивання, розбілювання, набризк, пластилінографія, акватипія, гратаж, колаж, батік, ниткографія, насип різних матеріалів (кольорова манка, крупи, яєчна шкарлупа, вата, пух), кубізм (малювання без геометричних фігур, але наслідуючи їх), пісочні картини, розмалювання камінчиків.

Зробити висновок про значення використання нетрадиційних технік у розвитку особистості дитини допоможе осмислення функцій зображувальної діяльності, а саме [1; 4 та ін.]: *гедоністична функція* полягає в тому, що малювання, ліплення, аплікаційна діяльність розважають дитину, граючи вона отримує задоволення; *естетична функція* вбачається у розвитку чутливості дитини до кольору та його відтінків, форми, простору, фактури матеріалу, розвитку естетичного смаку та елементів естетичної культури; *просвітницька функція* виявляється у можливостях до саморуху дитини до цінностей культури: відкриття в собі нових можливостей пізнання світу, пізнання зображувально-виражальних можливостей матеріалів; *виховна функція* зображувальної діяльності полягає у прихованих в ній можливостях для формування адекватної позитивної Я-концепції дитини: розвиток організованості, цілеспрямованості, творчості, самооцінки та інших бажаних рис і характеристик особистості, які сприятимуть соціалізації дитини, гармонізації її стосунків із соціумом; *комунікативна функція* вбачається у

наявності можливості спілкування у процесі зображувальної діяльності; *евристична функція* відкриває можливості для користування нею з метою розвитку креативної сфери особистості, творчих здібностей; *сугестивна функція* виявляє себе в тому, що саме в ній можна допомогти дитині повірити в себе, власні можливості, виховати впевненість у собі.

Аналізуючи визначені функції зображувальної діяльності, можна зазначити, що заняття з використанням нетрадиційних технік сприяють зняттю дитячих страхів; вчать дітей працювати з різноманітним матеріалом, при цьому ще й вільно висловлюючи власний задум; спонукають дітей дошкільного віку до творчих пошуків і рішень; розвивають впевненість у своїх силах, просторове мислення, почуття композиції, ритму, колориту, кольоросприйняття; почуття фактурності і об'ємності, дрібну моторику рук, творчі здібності, уяву і політ фантазії, і основне це те, що під час роботи діти отримують естетичне задоволення.

Враховуючи гедоністичну функцію використання нетрадиційних технік зображувальної діяльності, педагогам варто відмовитися від багатьох традиційних прийомів роботи, що використовуються на заняттях, наприклад: недопустимі команди, накази, вимоги та примуси; дитина сама може вибрати для себе ті види та зміст роботи, зображувальні матеріали та власний темп, які їй підходять; дитина може відмовитися від виконання деяких завдань, вербалізації своїх почуттів та переживань, колективного обговорення тощо (способи включення дітей у роботу багато в чому залежать від педагогічного такту та майстерності педагога); дитина може лише спостерігати за роботою товариша або займатися чим-небудь за бажанням, якщо це не суперечить соціальним та груповим нормам; заборонена оцінка суджень, критика та покарання.

Визначивши небажані прийоми щодо використання нетрадиційних технік, варто розкрити доцільні методи і прийоми педагогічного супроводу. З огляду на особистісно-орієнтовану модель освіти, жодною мірою не заперечуючи наочні, словесні і практичні методи, вважаємо найбільш

актуальними в оволодінні нетрадиційними техніками, методи класифіковані В. Павленко [2], які структуровані в певну систему: *інформаційно-рецептивні методи*: метод багатоканальної діяльності (відомо, що діти краще засвоюють ті знання, які торкаються їхніх почуттів, тому головне – викликати інтерес до техніки, позитивну емоційно-ціннісну мотивацію, спрямовувати отримання інформації за допомогою різних рецепторів-аналізаторів); метод мікрофона (групове обговорення, що дає можливість кожному висловити власну думку щодо способів роботи); метод чарівних перевтілень (допомагає дітям уявити себе в іншому образі (художника) і т.д.; *репродуктивні методи*: наслідування зразка креативної поведінки педагога, способів дій у ситуаціях вибору; вправлення у техніках; дії поруч з педагогом; *евристичні методи*: вибір, експериментування, обговорення, проект (творче завдання), «входження в картину». Завдяки цим методам актуалізується уява, образне мислення, образна пам'ять, збільшується ступінь свободи дитини, її активність, винахідливість.

Спираючись на розвідки педагогів [3], вважаємо, що у методиці роботи по оволодінню дітьми нетрадиційними техніками доцільно виділити *3 етапи*: 1) знайомство з технікою. Цей етап передбачає (презентація педагогом техніки; прийом порівняння; експериментування з матеріалами; підбір і використання музики, художнього слова; розгляд ілюстрацій, виконаних у нетрадиційній техніці); 2) вправлення у нетрадиційній техніці; 3) самостійне перенесення знань і вмінь у творчу самостійну діяльність.

Особистісно-орієнтована модель освіти потребує адекватних підходів у виборі форм організації роботи з дітьми дошкільного віку. Формою організованого навчання нетрадиційних технік є заняття. Головна вимога до них – забезпечення діалектичного зв'язку свідомості і діяльності, реалізація інтегрованого підходу.

В умовах повсякденного життя формами особистісно-розвивального спілкування педагога з дитиною є спільне споглядання робіт виконаних у нетрадиційній техніці, екскурсії до музеїв, виставок, живе споглядання

природи, все це збагачує дитячі задуми, спонукає до перенесення вражень у роботи дітей дошкільного віку. Також у повсякденній життєдіяльності педагог використовує індивідуальну роботу, «пізнавальні і творчі хвилинки», ігрову діяльність.

Особливою й унікальною формою організації роботи з дітьми по оволодінню нетрадиційними техніками є самостійна художня діяльність дітей. Вона розгортається у вільний від занять час за ініціативою дітей і має високий ступінь свободи дитини у виборі теми, матеріалів, технік тощо.

Висновки і перспективи дослідження. Таким чином, аналіз теоретичних доробків дає нам підстави стверджувати, що нетрадиційні техніки зображувальної діяльності надають позитивний вплив на всебічний і гармонійний розвиток дітей дошкільного віку, тому конче необхідне використання їх в дитячій творчості. Подані вище техніки допомагають зберегти психічну рівновагу дитини, дають можливість безпечного виходу емоцій, при цьому дитина має можливість бути вільною від будь-якого тиску, нав'язування чужої думки, що сприяє зміцненню віри дитини у власні сили, розвитку її індивідуальність, автономність.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розкритті особливостей використання нетрадиційних технік зображувальної діяльності у розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Нетрадиційні техніки малювання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: навчально-методичний посібник / Т.В. Журавко; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань: Візаві, 2020. 125 с.

2. Павленко В.В. Методи проблемного навчання. *Нові технології навчання: наук.-пед. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки*. Київ, 2014. Вип. 81. 84 с. С. 75–79.

3. Полякова Л. Нетрадиційні техніки малювання – стимул до творчості. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2013. № 8. С. 43–50.

4. Сухорукова Г.В. (заг. ред.), Дронова О.О., Голота Н.М., Янцур Л.А. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі: підручник. К.: Вид. Дім «Слово», 2010. 376 с.

5. Я у Світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років / О.П. Аксьонова, А.М. Аніщук, Л.В. Артемова [та ін.]; наук. кер. О.Л. Кононко. Київ: ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2019. 488 с.